

1914-1918 — "לקח מלחמת ארבע השנים"

מספקת ולא פתרו את בעיית התיאום המלא, אף כי היתה בהן משאם התקדמות רבת-ערך בעיקרון העזרה ההדדית, מציין גנרל שילובסקי את תוצר אותיהן בפעולות 1916 ו-1917. האופנסיבה של ברוסילוב* עזרה למגיניה של וורדן, כמו שעזרה לה האופנסיבה הבריטית על הנהר סומה² אבל — מאסיף גנרל שילובסקי, בצטטו את מה לויז ג'ורג' — התיאום של בעלי הברית הית חסר עדיין דמיון, הגיון בריא וסולידריות, שאילו היו מצויים במידה רבה קצת יותר היתה המלחמה מסתיימת ב-1917, ו-3,000,000 נפש היו ניצולים! גנרל שילובסקי מעיר הערה מעניינת זו כי אף שרוסיה לא נלחמה עוד בצדם של בעלי הברית ב-1918, הרי כ-80 דיביונות גרמניות ואיסטריות הונגריות נשארו כפותות בחזית המזרחית, — וזה בשעה שלודנורף פתח בחזית בת 45 מילין, בכוח של 62 דיביונות, 6,800 תותחים ו-1000 אוריונים, את אופנסיבת-מחס שלו, בנסותו להק דים את הצבא האמריקאי שעמד להגיע, תכנית שהמחסור במילואים הוא-הוא שהכשיל אותה. אחר כך הופעלה תכנית פוש, שנתכוונה לחלוק שורת מהלומות בגזרות ישונות של החזית וסמסה במידה ניכרת על התגבורת האמריקאית, ותוצאותיה נשאו נצחון.

בסוף מאמרו עומד גנרל שילובסקי על ימינו אלה, וכותב כי מאמצו הנואש האחרון של לודנורף בשעתו עשה רושם של נצמח רבה. את נצחונותיהם בשרו הגרמנים בחצוצרות לעולם כולו; אפילו כשעמדו הגרמנים, כפי שהוברר אחר-כך, על עברי פי השואה, הוסיפו המפקדות העליונות של בריטניה וצרפת להאמין כי את מהלומתן האחרונה תוכלנה לחלוק רק ב-1919. כאלה, אומר גנרל שילובסקי, היו פניה המטעות של האופנסיבה הגרמנית ב-1918, שהיתה מלווה הצלחה כה רבה למראית עין. פעולתם המשותפת

לויטננט-גנרל שילובסקי, קצין-המטה הידוע של הצבא האדום, שליה את מר מולוטוב ללודנור, פרסם ב"הכוכב האדום" מאמר חשוב מאד, ביום השנה לצאתן של בריטניה הגדולה, צרפת ורוסיה לשדה הקרב, ב-1914, בברית נגד גרמניה הקיסרית. גנרל שילובסקי מנתח את המלחמה ההיא גיתוח אסטרטגי שקול ומסיק כי הפעולות השלד בות של בעלי-הברית, שנעשו לפי תכנית משור תפת, הן שרופפו את כוחן של גרמניה ואוסטריה, הניעו את האויב לפלג את כוחותיו והכריחוהו לנטוש את תכנית שליפן ומולטקה הצעיר, ושכונתה היתה להכריע את בעלי הברית אחד אחד.

ב-1914, אומר גנרל שילובסקי, פתחו הרוסים באופנסיבה שלהם לפני שנסתיים התהליך המורכב של הגיוס, וחיל המשלוח הבריטי נשגר לאירופה על אף הסכנה החמורה, תכנית שליפן נעשתה כבר אז בלתי ניתנת לביצוע, תבוסת הגרמנים במערכה המכרעת על המרנה, — דבר אשר העברת כוחותיהם מן האגף הימני שלהם לרוסיה סייע לו במידה חשובה, — ואחר כך הומסע הרוסי בגליציה, יצרו מצב שבו נאלצה המפקדה הגרמנית, בקבלה עליה מלחמת עמדות במערב, להעביר כוחות כבדים למזרח כדי לפתוח את זירת המלחמה העיקרית של שנת 1915.

שנת-מלחמה זו מציין גנרל שילובסקי כשנה שבה פעלו בעלי הברית לפי תכניות בלתי תלויות זו בזו, כך שהיזמה היתה בידי הגרמנים, רק בדצמבר, בועידה שאנטייא, החליטו בעלי-הברית כי תוצאות המלחמה תלויות בפרי הפעולות בחזיתות העיקריות ומשום כך יש לספק לחזיתות השניות במעלה מינימום של תגבורת, בעוד שב-חזיתות העיקריות יש לארגן אופנסיבה משותפת, מתואמת יפה, כדי למנוע את האויב מלהפנות את כוחו מחזית לחזית. כן הוחלט שלפני תחילתה של אופנסיבה מן ההכרח הוא ליגע את כוחו של האויב ע"י פעולות של אקדמה.

לאחר שהוא מנתח בקורת על החלטות שאנטייא, באמרו שהן לא היו מוחשיות במידה

¹ בבוקובינה ודרום-מזרח גליציה, בקיץ 1916. — המערב.
² יולי-אוקטובר 1916. — המערב.

אך לקח ההיסטוריה מורה כי על אף הצלחותיה הארעיות של גרמניה אפשר לתכותה, חגם הכה תוכה, אף כי המחיר יהיה רב ומבחנים גדולים נכונים עדין בעתיד.

מאמר מחסמך זה משקף את הרצון הרווח לראות את אסטרטגית המלחמה לובשת צורה ברורה יותר מזו הנראית עכשו ממסקבה.

של בעליה ברמת, שנעזרה בעדיפותם הרבה בכוחות אדם ומקררות אספקה, היא שהכריעה את גרמניה שהיתה עטורה נצחונות עד המערכה האחרונה,

בזמן הזה, מסיים ואומר הגנרל, נוחלים הגרמנים הצלחות וזוכים בשטחים רבים; רחוקים הם עדיין מכך שילחמו בהם על אדמתם הם,

עוד על מלחמת-ברית-מדינות

(לדמותה של מלחמת 1914—1918)

מה "סתירות האידיאולוגיות" בינה ובין בעליה בריתה, אשר עליהן דובר סה רבות. האמת היא כי קיים כאן גורם אחר, גורם של זכרון היסטורי טבוע עמוק, אשר אין לזלזל בערכו. במאמרו של מ. גלקטינוב מובלטים חזיונות שגרמו לדריכות רבה במחשבה הצבאית והציבורית של רוסיה עוד ב־16/1915. חוטהשני של המאמר מסתמך כבר בניחוח מאורעות 1914 כשהגרמנים ריכזו עיקר כוחותיהם, 80 דיביונות, במערב, והשי אירו במזרח 14 דיביונות בלבד, — וכן נפרשו מול רוסיה צבאות אוסטריה-הונגריה, 37 דיביונות במספר (כי 12 הנותרות נשארו בחזית סרביה). המאמר מציין כי על אף יתרון כוחה של רוסיה במצב זה, היו דרושים לה 30-40 יום לריכוז המלא ושל הצבא המגויס. אולם, מציין גלקטינוב — הפיקוד הרוסי העליון ראה כחובת-ברית לעצמו התקפה מידית על גרמניה. ובהוראה מדרכת מאת ראש המטה של המפקד הראשי העליון מיום 10 באוגוסט 1914 נאמר: "היות והמלחמה הוכרזה ע"י גרמניה לראשונה עלינו, נצרפת בעלת בריתנו ראתה חובה לעצמה לתמוך בנו מיד, הרי מדרך הטבע הוא שגם אנו, משום אותן התחייבות של ברית עצמן, צריכים לתמוך בצרפתים מול המהלומה הגרמנית העיקרית המכוונת נגדם. על תמיכה זאת להתבטא בהתקדמותנו המהירה ככל האפשר נגד כוחות הגרמנים שהושארו בפרוסיה המזרחית".

התקדמות זו, לפי ריכוז מלא של הכוחות, הוצאה אל הפועל. החיילות הרוסים שבצעו (צבא הגנרל סמסונוב) הושמדו במערכת טננברג, אך לשם כך נאלצו הגרמנים להעביר דיביונות מחזית המערב, והעדרן במערכת המרונה הכריע

הנושא של "תיאום החזיתות במלחמה עולמית" משך אליו תשומת לב רבה מצד הסופרים הצבאיים הסובייטיים. ואין תימה בכך, שהרי מדרך הטבע הוא שבתנאי של מלחמת קואליציה כזו של היום, אשר בה צריכה תכנית הפעולות הכוללת להקבע ע"י מעצמות הברית שמצבן הגיאוגרפי הוא אכיסציוטרי לגבי מצבו המריכו של האויב, תהיה המחשבה פונה אל נסינה של מלחמת העולם הקודמת, כשגם בה פעלה קואליציה עולמית נגד קבוצת מדינות של אינרופה התיכונה והדרומית-מזרחית, — ואשר גם שמן המקובל היה "מעצמות המרכז" (תאין ה"ציר" אלא גלגולו של אותו מחשג עצמו). ביתר הרחבה מן הרשימה של הגנרל שילובסקי שנתפרסמה ב"כרכב האדום" לרגל יום השנה לפרוץ מלחמת 1914 (ואשר הובאה לעיל), מטפל בנושא זה מאמרו של מ. גלקטינוב, "על תיאום הגומלין של חזיות בתקופת מלחמת העולם הראשונה", ושהתפרסם ב"בלשביק" במרס שיז. אכן חזיונותו של הנושא ודאי שלא פחתה עם התקרבותו של אותו שלב המלחמה אשר בו התכן הפעלת כוחותיהן של מעצמות הברית והמערביות מתוך תנופה רכתי.

כל מבנהו של המאמר מגלה אותו רקע היסטורי ופסיכולוגי אשר להערכות מהלך המלחמה ע"י אנשי פסא לפיבלציסטים רוסיים ושכמעט אינו ידוע, העיד פחות מזה מובן הוא, לקהל הקורא בארצות המערב ואף למרבית הסופרים המשקיפים שבהן. כי טועים אלה החושבים שמתחלת-הקשב והתמדת התביעה לגבי קצבה המידתה של הפעילות המלחמתית של מעצמות הברית, הנכרות כל כך בעתונות הסובייטית ובהודעות וצימיה של רוסיה, נובעות אך ורק

אופי של מעשים בעלי ערך כולל וילידי מחשבה מעמיקה. ואילו שלנו — יש להן אופי של אילו מחלומות נפרדות ושאינן קשורות לא בקר ושר שבמחשבה תחילה ולא לפי חזמונים כשאנו מתקפים — ושחבתיים האחרים ממעשה. אין לבסס את התכנית על דלדול הדרגתי של מלאי האדם והחומר של גרמניה. עלינו להציג לנו למטרה הידוקי-חישוקים מתמיד וגובר על האויב, ושליטת האפשרות ממנו לפתח ללא-סיכון מיבצעים למרחקים — כי אלה הם הנותנים לו מזון וחומר אדם". נחמה סאילו נכתבו החברים לקראת קיץ 1943. והם נכתבו לקראת קיץ 1916 בו הייתה כוונתו של ראש המטה הגרמני, פלקנהיים, להכריע את צבאה של צרפת אשר פלקנהיים כינה אותו "החרב הטובה ביותר של אנגליה עלי יבשות". ההבדל לעומת תקופתנו הוא בעיקר בזה שעיקר הכובד, שהיה אז בחזית מערב-אירופה, הועתק הפעם לחזית המזרחית.

שאלה אחרת היא אם גם הפעם צפוי אותו תהליך של ריכוז עיני הפיקוד בצבאות הקר אליציה, תהליך שהביא לבסוף במלחמה הקודמת לשלטונו העליון של פוש. הפעם טרם הגיעו הדברים אף לשלב "מועצת המלחמה העליונה והכללית", אשר נתמשה אז במשך 18-1916. הפובליציסטיקה הרוסית איננה מזכירה תביעה מסוג זה ואין להעת כיצד היתה מתיחסת לאפשרות כזאת.

ב. ה. ש. ל. מ. ה. לנושא ושבו עוסק מ. גלקטיונוב, מן הראוי לציין את "חוט" השני מס. 2" בהס' ברה הצבאית הנועשית כברית הסובייטים. הוא הובלט כבר בדין וחשבון של המפקד הסובייטי העליון (6.11.42) וגם באותו ירחון ובאותו גליון שבו נדפס מאמרו של גלקטיונוב, חוזר עליו נ. טלינסקי בסקירה "על פעולות המלחמה באיזור סטלינגרד". ענין זה הוא ציון כ. מ. ו. ת. ה. כ. ו. ח. ו. ת. ש. ר. ו. כ. ו. מ. ה. הפעם, לעומת מלחמת העולם הקודמת ע"י הגרמנים ובעלי בריתם בחזית המזרח: — 170 דיביזיות גרמניות, כלומר כ- $\frac{2}{3}$ מכלל הצבא הגרמני, ו-61 דיביזיות של מדינות התלות; יחד — 240 דיביזיות, כלומר הרבה יותר מאשר במלחמה הקודמת (עד 130 דיביזיות). אין הניח, כמובן, שבהבדל מספרי זה כשלעצמו יש משום הגדחה לתוספת כובדה-מערכה אשר על רוסיה הוטל לשאת הפעם, כי בינתיים גדלה גם האוכלוסיה,

את הכף נגדם. הפלישה הבלתי מוצלחת לפרוסיה (בזמן אחד עם כבוש גליציה מידי האוסטרים) הצילה את בעלי הברית מתבוסה בתקופה ההיא, כאשר טרם הוקם הצבא הבריטי הגדול.

הרגשתם של חוגים רבים ברוסיה, ב-1915, בעת ההתקפה הגרמנית-האוסטרית הגדולה, הייתה, שבעלי הברית לא עשו די הצורך למנוע בעד ריכוז כוחות הגרמנים במזרח. אם כי ניתנה האמת להאמר כי בעת ההיא לא היה עדיין לבעלי הברית כלל הכלל הכוח המספיק לפריצת חזית הגרמנים במערב, ומערכת-לואוס ב-1915 הוכיחה. אך לו גם היו הרוסים מאמינים בכך באמונה שלמה — לא היה בזה משום הקלה עבורם.

והזמין השני הכולט היתה "התקפת ברוי סילוב" של הרוסים בקיץ 1916 בדרום-מזרח גליציה ובבוקובינה, התקפה שסיכלה את האו-פנסיבה האוסטרית המתפתחת באיטליה, והקלה על מערכות טרם וזרזן בצרפת. השלב נשוארה אחר כך ברוסיה הרגשה כי היא לא נתמכה במידה מספקת על ידי בעלי-בריתה, לא בתאינם התקפות מצדם ולא בהספקה צבאית. זו נשלחה אמנם בכמויות גדולות מאד (דרך מורמוסק נתקבלו סבת אחת מ. א. ה. סוללות של תותחי שחה) אך לעומת צרכיה העצומים של רוסיה היו אלו כטיפות אלי ים. ועם שברון החזית הרוסית ב-1917 גברה בקרב שכבת הקצינים ההתרגשה (שהתחילה רוחות גם ובחוגים המדי-ניים) כי "בעלי-הברית הפקירונו". חריפים היו אז רגשי האכזבה, האירוניה המרה והטינה שבלב.

את כל אלה יש לזכור גם כיום, למען הבין איך שחיה נגד הזרם נדרשה במשך השנתיים האחרונות בשביל גבוש הגרעינים הראשונים של האמון. באור זה יש לראות גם הרבה מן ההנחות שבמאמרו של גלקטיונוב. באופן אקטור-אלי למדי מצלצלת גם כיום הציטטה ממכתבו של ראש מטה המעון העליון הרוסי (19.1.1916) אל הגנרל זילינסקי, נציג רוסיה בהתייעצות בעלי הברית בשאנטאיי: "אפשר ואפשר לקבוע העין כללי להיאבקות בדרך הדיקחה ובמורה ההדרגתיים של גרמניה, ולהגדיר בהתאם לכך את שאר הזירות ומה רצוי להשיג בהן. לתאם מבחינת הזמנים אופרציות בחזיתות השונות. באין כל אלה נושאית פעולותיו של האויב

שני מס. 3 מתבלט בסופר של המאמר: "כדי להכות את האויב ולהשיג נצחון ושלם הכרח הוא לשכלל מדי יום ביומו את האימון לקרב של החיילות ולחשל את המשמעת הסדר והארגון של הצבא האדום כולו".

סיכומי סטלינגרד

אינו נותן שום פירוש טקטי, אך הוא מקנה לקורא מושג כללי — כרוניולוגי ואסטרטגי — על מדלך האופרציה הסטלינגרדית העניקת, ושה כילה בעצם א ר ב ע ה סוגי מערכה שונים בתכ לית. ואלה הם: קרבות־נסיעה מקו הדון אל סטלינגרד; קרב הרחובות והבתים שבתוך העיר; וניקת־הכיתור המפתיעה של סוף נובמבר. יש להצטרף על שניתן ציון סתמי בלבד לאופרציה מעניגת של אמצע חודש דצמבר — עצירת צבא מנשטיין שהתקדם לעזרת הארמיה של פאולוס, והדיפתו של צבא־סיוע זה, לאחר שסבר הצליח לחדור כדי עומק רציני לתוך מערך מרוסים מדר־מז' לדון, באיזור קוטלניקובו ואף מעבר לו, — לאורך מסילת הברזל נוכח רוסים־סטלינגרד. מענין היה לדעת יותר על מכות האגף, מעבר מדבריות־הקלמיקים, אשר בהן השתמשו כנראה, הפקוד הרוסי בקרב זה, שערכו היה מכריע לתוצאתה הסופית של מע־ רכת סטלינגרד כולה. המאמר מלווה שלוש מפות, הנותנות מושג טופוגרפי בהיר למדי על המצבים העיקריים בהתפתחות המערכה.

פיצוח "קיפוד" גרמני

שהכשירה אותו מבחינה גיאוגרפית ואופרטיבית, אלא גם שימשה לו הקדמה ומופת מבחינת התיכון והאמצעים הטקטיים. המערכה על ולי־ קיה־לוקי סימנה שלב מסוים בעלית כושרו האופרטיבי של הצבא האדום. סיכומה ניתן במאמרו של המיור פ. סלייסרייב, "ההסאבקות בעד איזור וליקה־לוקי".

העיר היתה מוגנת בשלוש "רצועות הגנה", 12—8 ק"מ רוחב האחת; ומעוזי־ההתנגדות נשענו אל ישותים ורמות הפזורים לרוב באיזור זה. את רצועות־ההגנה האלו השלימו תעלות

בחמישית לערך, (לעומת 1914) ולמעגל החובה הצבאית נכנסו עמים ושופטים שלא נכללו בו בעבר, ועל הכל — הפוטנציאל המשקי גדל במידה המסבירה מאוד על חישוב מדויק של יחסי הכוחות ומקורות העצמה. ועוד "חוט

העתונות, הן של ארץ הסובייטים והן של מעצמות בריתה אינה מפנקת את צבור הקוראים בתיאור מקיף ומוגמר של אופרציות־מלחמה שלמות בחזית רוסיה. אין ספק, שהדבר גובע מתוך שיקולי זהירות המובנים עד מאוד בתקופת מלחמה. מתוך כך יש ענין מיוחד במאמרו של מ. טלינסקי: "סקירה על פעולות המלחמה באיזור סטלינגרד מאוגוסט 1942 עד 2 בפברואר 1943. (בולשביקי, מרס 1943). המאמר מציין את הרסכם המדויק של כוחות גרמניה ובעלי בריתה שפעלו בנסימות ההתקפה העיק־ ריים על סטלינגרד (ברגע הרכוז המכסימלי — 34־30 זיביויות), וגדולה מזו — המחבר קובע אפילו את עצמתם של סוגי חייל מסויימים במחנה הסובייטי במומנטים ידועים. (כך, ולגבי התקפת הכיתור הגדולה הראשונה, במחציתו השניה של חודש נובמבר צוינו הכוחות הני־ דים שבהם השתמשו הרוסים באגפיהם התוק־ פים־הכותרים: שלושה קורפוסים טנקיים ושני קורפוסים של פרשים — באגף הימני, שמצפון; שני קורפוסים ממוכנים וקורפוס אחד של פר־ שים — באגף השמאלי, שמדרום־מזרח. המאמר

בפעולות החורף של 1942־43 קובע לעצמו מקום מיוחד הישגו של הצבא האדום בחסלו את המעגל הגרמני המוגן אשר השתרע מסביב לעיר וליקה־לוקי, מערב־צפון־מערב למוסקבה, במרחק של לא יותר מ־150 ק"מ מגבול הר־ פובליקה הלטבית לשעבר. זו הפעם הראשונה הרשג חיסולו המוחלט של איזור ביצורים כזה שהוקם סהתאם לעיקרון ה"קיפוד", המוגן ומבו־ צר מכל רוח. ואם גם בא אח־כ כבושן של רזיב ושל ויאזמה שאף הן היו מבוצרות לפי אותה הדוגמה, הרי לכידת וליקה־לוקי לא רק

א.ט., שדות מוקשים, מעצורי תיל וכדומה. צורך ראשון במעלה בהכנת האופרציה ע"י הרחסים היה להזירות (סודיות ההכנות היתה מוחלטת) ולסיור — אשר יצר מפה מדויקת של הגנת האש הגרמנית, לא בקו הקדמי בלבד אלא גם לעומק. סיירים, שהעמיקו חדרה, מיפר בדיוק את תיבות־השדה והמחפורות הגרמניות, רשת המסשולים הא.ט. ועריכת יחידות הטנקים והחיל־הממנוע, — יחידות שלפי עריכתן אפשר היה להעית כיעד והיכן מתכוון האויב להשיב מהלומות־נגד. רבה היתה עזרת הפרטיזנים וה־תושבים באספקה ובמורי־דרך.

הכנתה הכוללית של ההתקפה, בחזית 50 הק"מ, יוצעה ע"י הארטילריה אשר הכאה את נקודות האש הקדמיות, הרסה ביצורים ותיל, הפגעה בעזרת חיל אויר, גם בעומק, במנעה מעטה ארטילרי גרמני והסעת רזרבות. קבוצת ההלם של חיילות רוסיים, בהסתערותה דרומה, נמצאה את קו החזית, הגיעה אל רצועת־המגן הערפית של הגרמנים והחלה מבצעת כיתור־למחצה של נקודת־ישוב בעלת חשיבות טקטית. ובו בזמן התחילה קבוצת הלם שניה זורמת־חזקת את וליקיה־לוקי, בשני נחלים, מצפון ומדרום. לשון הציטטה אומרת כאן הרבה. היא מבטאת את הגמישות הטקטית אשר הושגה ע"י חינוך החיילות והפיקוד גם יחד.

עצום היה ציפופן של תיבות־השדה והמחפורות. בספרים קטנים היה מספרן עד 12—16 ובשטחים פתוחים נקבעו אלו במערך־אישקוקי צופף: בממוצע 120—150 מטר ריוח ונחיות, 400—450 מ' מרחק מעומק. רמות בעלות חשיבות טקטית מיוחדת הוקפו מספר דיוטות של נקודות־אש. על הגנה כזאת צריכה היתה להתגבר טקטיקה של מכות־אגף־ועורף זריזות. מדי התקל המתקיפים במרכזי התנגדות עקשים היו סוגרים עליהם ומשאירים אותם בעורף ההתקדמות, למען לא לגרוע מן הקצב.

הענין המיוחד שבמאמר הוא זה שבמידת מה ניתן הוא, ובמסגרת התיאור האופרטיבי הכללי גם דוגמאות טקטיות מוחשיות של פעולות יחידות לא גדולות ביותר. לרוב מוצאים אנן בעתונות הסובייטית את הערכות האסטרטגיות הרחבות לחוד, ואת התיאורים הטקטיים, לעתים בצורה בליטריסטית־למחצה לחוד. ואילו מיור סלייסרייב נותן גם דוגמאות של ממש להנחותיו

הכלליות, וכגון והדוגמא ל"מכות־אגף העורף" על מחזי ההתנגדות הגרמניים, הניתנת לגבי בטליון הקלעים של הלויטננט סוסונוב.

"ע"י מהלומת־סיור קצרות קבע הקצין מפקד הבטליון, כי הגרמנים ריכזו למעלה משלושה רבעים של אמצעי־האש בפאת הכפר, הפונה אלינו. אספיה היו מובטחים הרבה פחות מזה. בעמדו על המצב החליט המפקד לנפץ את נקודת המשען הגרמנית במכת עורף, ולפצות ע"י פתאומית הפעולה והעזתה את יחס הכוחות הבלתי נוח לגבי עצמת האש. בהתקדמות והחל ברגע בו צומצמה הראות־האפקית כמעט עד מאה מטר בשל ערפל סבך. תחילה התקרבה מאוד אל הגרמנים, בזחילה מן החזית, קבוצה קטנה של תת־מקלעים, שפתחה לפתע באש מרוכזת על תיבות־השדה והמחפורות שאותרו לפני כן. הגרמנים השיבו אש מכל התותחים ומכונות־הירייה. אך התת־מקלעים, שהספיקו להתחפר בשלג, שכבו במפוזר, ברווחים של 40—50 מ' (האש — מרויכותי, המבנה — מפורז; — המער.) נפגעו אך ובעט מסדורים ורסיסים ושל פגזי־מרגמות. בו בזמן הסתננה בהחבא קבוצת הלם של תת־מקלעים־גלשים, בפיקודו של לויטננט סוסונוב, בין השיחים, אל עורף הגרמנים, התרחסה וחיכתה לרגע כושר."

"להלן התפתח הכל כמו לפי תכנית. המקלעים (אלה שתקפו התקפת־מצח), הגבירו את לחץ האש שלהם ובהחליפם את מקומותיהם במחפה הערפל, יצרו אצל הגרמנים מושג מופרז על כוחם. הללו, מתוך הזנתה של מולם ריכוז מוחות גדולים, פתחו באש מטנקים מחפריים ובוזה גילו את מקומם. לכך ציפתה הקבוצה התוקפת. על הטנקים פתח באש תותח א.ט., הצית שנים והרס שלוש מחפורות שבאגף הכפר; אחר כך התלקח עיד טנק אחד. בהווכחם לבסוף שמהלומתנו מכוונת מן החזית, העתיקו הגרמנים אל פאת הכפר המותקפת את יחידות־המשנה הרזרבויות וסוללות המרגמות. אותו רגע נתנו קולם בעורף הישטב התת־מקלעים ונשמע נפץ הרימונים. קבוצת־הלם של הלויטננט סוסונוב התקיפה ממחבואה את עמדות המרגמות ומחפורות־העורף. האויר החל מתבהר. צריך היה להשלים את ההתקדמות החייל במאבק גוף־אל־גוף. תחת כבוד ההסתערות המשולבת נאלצו הגרמנים לנוס כשהם עוזבים תותחים ומרגמות.

נקודת-האש של האויב שהפריעו להתקדמותנו. עם קבוצת טנקים בינוניים פרץ, במהירות קי- צונה, דרך קו כפרל של חפירות ותיבות-שדה גרמניות, אל קצות העיר והחל פוגע באש ישירה באלה שהתבצרו בתוך הבתים. טנקים בודדים פרצו אף אל העיר ופנימה. כדי לסתום פהצה זו נאלצו הגרמנים להעתיק כמה יחידות-משנה מפאת העיר הדרומית. דבר זה הוא שאיפשר להשלים את כיתוחה של העיר, בפחידות רגלים וארטילריה.

מן הנמנע הוא לצטט כאן פסקות ניספוח מן המאמר. יציין שחיל-המצב הגרמני חזה כמה אולטימטומים, שהציעו לו כניעה תוך הבטחה לחייו והמשיך בהתנגדות עקשנית, מרובע לרובע, מבית לבית. "כידוע מן הסקירה הלקונית של משרד האינפורמציה הסובייטי, השתלטו יחידותינו ב-1 בינואר 1943 על העיר וצומת מסילות הברזל ויליקה לוקי, לאחר העבוד הארטילרי המוחץ של הגטרות שאותרו ולאחר ההסתערות המכרעת. אגב כך הושמד חיל מהצב הגרמני כולו, מאחר שסירב להניח את הנשק, מעל לעיר הרוסית העתיקה ומעל מבצחה הורם שוב הדגל האדום — סמל הכוח הנצחי של הנשק הרוסי שאין להתגבר עליו". בנתחו את מהלך ההאבקות בעד הקצה המערבי הזה של "קשת רז'ב", מציין מיור סלייסרייב, כמה מקרה האופייניים. התצלחת האופרציה הייתה תלויה הרבה בעלית יכולתו של הפיקוד לכל דרגותיו, בכושר להגשים מחשבת-תחילה, לתכנה ולהבטיחה היטב מראשית ועד סוף. שיעור רב של שמוש ב"תמרונות", מכות-אגף, "טריויס", לפיתות וכיתורים, כל אלה נעשו הליכות-קבע בפעולות ההתקדמות של הצבא האדום.

מדרך הגרמנים להיות חבקים בכבישים לעת מנוסה, וגם הפעם נסו בסביש, המוליך מן הכפר מערבה. כאן החלה הארטילריה ארוכת-הטוח לפגוע באנשים ובכלי-התובלה שעל הכביש, ואילצה אותם להתפזר לקבוצות קטנות ולכוא ביערות. הנקודה החולשת מבחינה טקטית על הכביש ולכודה. הדרך אל פנים האיזור המוגן שנתררה.

"האופייני בקרב זה הוא לא רק תמרונ-העקיפה האורגינילי והאופן שבו אילצו את הגרמנים לגלות עוד יותר את ערפם. עיקרו היה — פתאומיות ההתקפה. מפקד הבטליון (בהתקפתו המקומית, להבדיל מן ההכנה הארטילרית הקודמות של האופרציה בכל-ל-ה) — המערך) יותר על השימוש הרגיל באש ארטילרית. אש זו נפתחה לא בראשית ההתקדמות כי אם בשלב הרדיפה, — ופת-רון פשוט זה הצדיק הפעם את עצמו בשלימות. בותרו על "עיבוד" ארטילרי מוקדם של מטרת ההתקפה השיג הלויטננט ס. ש. ת. י. מ. : הרדים את ערות האויב באגפיו, ואילצו לרכו את עצמת האש שלו בקטע צר לבעל-חשיבות פתוחה".

"לאחר שהדביקות הרוסית התגברו על התד נגדות הגרמנים גם מצפון ליליקה-לוקי וגם מדרום לה, ניסתה הזרוע הצפונית להשלים את הכיתור, בתפסה את הפאה הצפונית-מערבית של העיר. הגרמנים, באש מריכות מקצה העיר, אילצו את חיל הרגלים להצמד אל הקרקע ולא נתנו לו להרים ראש. אז החליט מפקד של פלוגת טנקים, קפיטן ספיבק (לרגל מקרה אשר יתואר להלן בתפרסם ושמובחודש ינואר, והדים רבים היו לענין זה בעתונות היהודית), למחות, באש ובוחלים, המוחצים ביצורים אדמי את

עתונו של "משמר הארץ" הבריטי

חברת אפריל 1943 יש בה מן החומר שאפשר לראותו כבר כחגיל בכלי מבטא זה ויש בה גם מן החודש. אות-החודש הראשון, הנשקף אליך כבר ממעטפת החוברת, — תמונתו של סטלין על מלוא המעטפה.

מאמות הזמן הוא שפדרת "המאמר הרא-שיים" (השם הקבוע — "סיכומי של איש-צבא"), פרי עטו של הלויט-קולי. ט. א. לאו,

תמורות שונות עברו על ה"DEFENCE" (ה"הגנה"). בראשיתו, בשנים שלפני מלחמת העולם היה זה "המגזין של אנשי הצבא הברי-טוריאלי" והאפיץ אחת לחודש; עם פרוץ המל-חמה, ועם הכללתו של הצבא הטריטוריאלי כולו בתוך הצבא הפעיל, נעשה ל"דו-שבועון של איש-המלחמה" וזה מכבר מצא (לעת-עתה) את לכושו הקבוע כ"ירחון משמר הארץ".

מרבית לפוסק בשאלות המהירות. פרק אחד מוקדש לדברי צרצ'יל על "שני שלבי המלחמה" ושחרורם החלקי של החיילים, שיבוא עם סיום הקלחמה בהיטלר, אך בסרם יוכרעו היפנים. פרק שני עוסק בשאלות הסדר והתנור בשחרור הצפוי של החיילים השלישי — תומך את יתרותי בדברי הרברט מוריסון על חיל-משטרה בין-לאומי וקובע הנחה שאין לקיים חיל כזה על יסוד שירות מקצועי ממושך ושל מתנדבים בשכר גבוה. ומסקנתו — חו ב ת שירות בעתיד. כן מצטט הוא — בפנותו אל הצבור למען אוסף הספרים ובשביל אנשי-הצי — את דברי האדמירל סיר ויליאם גימס (חבר ביהודים) — "מאות אלפי אנשים חושבים על מה שיעשו בחייהם, כשתכירו החצוצרה על הפסק האש". הפרק הרביעי מוקדש לאפקי ההתפתחות הכלכלית לאחר המלחמה, שגרמו בדברי צרצ'יל (חישמול ועוד), ולסיכויי התעסוקה בשלב הלוחמים אל "רוחב האזרחים", והוא מקדיש תשומת לב מיוחדת להבטחת דובר מתן אפשרויות לחיילים שישוחררו להמשיך בהשכלתם. מובע החשש הרב פן יקרה שוב מה שאירע במלחמה הקודמת, שתחילת, אשר אחרו לשוב הביתה, יפסידו את הזדמנויות העבודה, והעליה בסולם הכלכלי והחברתי, ויסבלו ממשטר של פרוטקציוניזם. הפרק המסיים עומד על צורת הפשרה שנמצאה בין צרכיו של "משמר הארץ" לבין אלה של "התאחדות החקלאים". לפי ההסכם שהושג צומצמו לתקופת הקציר, בתלקי ארץ ידועים, חובות-השמירה. למפקדי פלוגות ומחלקות ניתנה הזכות, אמנם מתוך צמצום מבסימלי, לתת שיחרורים ממסדרים ומ פעולות ידועות. אך עם זאת נשמעים דברי התראה ש"ע ת ה ק צ י ר ה י א ע ת ו ו ש ל ה י ט ל ר " וכי ב ש ד מ צ ב אין לגרוע מאומה מאימוני ההתמחות בנושק ומתרגילי-השדה.

לאתר זה ניתנת סקירה על הספר "ג מעל לבריטניה" המתאר את פעולת הארטילריה הא. מ., אנשי הווקורים, הכדורים הפורחים ו"קורפוס התצפית המלכותי". (יש לציין כי הספר הגיע בינתיים לאיי והוא רב ענין. מחירו כ-60 מיל). רצוף לזה באה רשימה על פעולתן של יחידות "משמר-הארץ" שאנשקן הופעלו בשירות לסיר רוגין בארטילריה האנטי-מטוסית. מתחת לצילום

של אנשי היחידות הללו ליד התותח — כתובת: "הרי לפניכם פועלי לחדון, שלפי מיטב המסורת הלגיטימית הם עוזבים את עבודתם כדי לנסות ולהטיח ב"גדלי", בבוא הפושטים". ומתחתיו צילום אחר: "מפקד ראשי של ההגנה הא.מ. מבקר צות של תותח שבו גם צעירות א.ט.ס. ומיד לאח"כ באה הרשימה "חיל המתנדבים בקפריסין" הניתנת בחוברתנו זו בעמוד 151.

בחוברת ניתן הפרק השלישי מסדרת ה"הסוואה האישית" — "בחירת עמדת-האש שלן" מאת הלויטננט ט. פ. פ. בל, ואתו עלומי-הסוד "הצלף", הוגמאות "כיצד אין עושים" וצילום חידות של צלף מאוסה, ממרחק 20 מטר. החוברת מיחדת מקום לזכות שנפלה בחלקו של גדוד משמר-הארץ, בשפלת סקוטלנד, המסונף לרגימנט הנודע של הצבא הסדיר "ה ק מ ר ו ג א י ס", בעל מסורת פוריטנית-לוחמת מהמאה ה-17; — גדוד זה זכה להעמיד משמר-כבוד לקבלת פני המלכה ובנותיה. ורצוף לזה — צילומי קריבותם של אנשי-צבא נעדרים, בבואם לקבל את אותות ההצטיינות שהוענקו להללו אחרי מותם. לתיאור "תרגיל בשירות-הידיעות והאותות של משמר הארץ בדרום-מזרח לונדון" מוקדשות סקירתו של הקפיטן ס. ה. ואס, מהבטליון הלונדוני ה-20 של משמר-הארץ. התרגיל נתן לאנשי הבקצועות הנוגעים בדבר (רצים, קציני-ידיעות, עורכי-מפות וכדומה) נסיון בתנאים שיש בהם מטעמים של תנאי קרב, וכן בשיתוף-הפעולה שהיה הפעם נמרץ מאד, עם השלטונות האזרחיים, המשטרה, שרות הכבאים ועוד. ברשימה קצרה באותו עמוד מסופר על הסיסמה שנטל לי חיל העזר של הנשים באחת מתחנות מטוס-הקרב אשר לחיל-האוויר והיא: "חזק ונתחוקה".

ערך שמושי יש למאמר של לויט-קול. ה. א. קרוקר על "דו"חי הסיר" המהבר אינו מסתפק בציון צורת הדו"ח, אלא מטפל בתכנון, סעיף-לסעיף, לפי חשיבות הנושאים. יתכן כי עוד יזדמן לנו לשאוב לענינו של מאמר קצר זה. והצלומים שבעמודים אלה מראים את ניצול המחסה הטבעי ע"י חיל

* «Cameronians» — לא לערבב ב-Cameron Highlanders, גדוד של בני סקוטלנד ההר-רית. — המער.

התאגדות בקרבות אל-עלמיין, האימון-ההררי של "הגרנגרים" (דומים לאנשי-הקומנדו הבריטיים) האמריקאיים. בנבעות סקוטלנד ו"מרוץ-קרב" (גודד בריטי באירלנד הצפונית. אח"כ באה תחילה מלוות שרטוטים, על האפשרות להתאים את הקת של תת-המקלע סטן (ההולך ונעשה לתת-המקלע הנפוץ ביותר בצבא הבריטי) להחזקת שתי מחסניות תחת האחת, ואחריה, — "מכתב לעורך" מאת מזכיר למקלעים על דקטיים ונעמד בפניהם, בפרשת ההדרסה בט"ענתו ל"ן לעבור מהדרכה בתת-המקלע "תומסון" לתת-המקלע "סטן"; ולסדר הבלתי נכון של טעינת זה האחרון נוטה בעל המכתב ליחס כמה ממקרי-האסון שקרו. בעליו של מכתב אחר, מיור טוד, מתאונן על שרמת היכולת והאימון של משמר-הארץ נפגמת מחמת העבחה מתמדת של אנשים מאומנים, סמלים וקצינים צעירים, לצבא הסדיר, — לביחוד בזמן האחרון, מאז הוגבלו ביותר השחרורים-מגיוס מטעמי עבודה, לגבי אנשים מבני 35 ומטה.

הרשימות בעלות האופי הפובליציסטי-למחצה — "עלה על דעתי" מפרי-עטו של "וטרן", עוסקות גם בענין הבטחון הסוציאלי, אך הפעם הן מקדישות את עיקר תשומת-הלב להגדרת אפיה של ב"א מארבעת מעצמות-הברית הגדולות, סין, רוסיה, ארה"ב ובריטניה, וקובעות כי בעוד שסין היא ארץ אסיאתית ביסודה, ורוסיה שייכת יותר לאסיה מאשר לאירופה, הרי ארה"ב הן הטיסה מערבית בתכלית, ואשר לבריטניה, הרי בצורת הממלכה והמאורעות היא שייכת מבחינה יסודית לאירופה המערבית, אולם בצורת קהילית העמים הבריטית היא נחלת העולם. כן מציין הסוכת עוד כמה כל שלושת המעצמות האחרות הן "ארצות מרחבים עצומים, מקורות שטרם נוצלו, נסיונות-ענק". הוא דורש יותר ידיעה על בעלי-בריתה של בריטניה, "למען אפשר יהיה לשבת יחד באופן הרמוני ופורה סביב ושולחן-השלום", ומסיים: "עלינו להבין את מטרותיהם העינייתם, ממש כשם שעלינו להריע לסכוד ההתמנונות הלאומיים שלהם", ובעקבותיו ציטטה מדברי הנרי וולס, סגן נשיא ארה"ב, "על סכנה של מלחמת עולם ג' אם ייעשו נסיונות להרוות את רוסיה".

מאמרו של הקולונל י. היטרוב, מהצבא האדום, מקדש לקרב בשטחים בנויים, והוא מלווה בדוגמאות טקטיות ממצעים ושהיו, בעיקר — מארגון והגנה הגרמנית. על אגן הדוניץ, וביחוד הגנת חרושילובגרד.

בחיברת מתבא קטע מדבריו של סופר ה"טיימס" לאחר התמרונים הבריטיים-הקנדיים הגדולים בחודש מרס, על "חוסר-היתדות על שבוקסדית הופלדה", וזו לשונו:

"בדבר אחד מסכימים ללא ספק כל הקצינים והחיילים שאתם באתי במגע, והוא שאין צורך עוד בקסדת הפלדה. לראשונה השתמשו בה הצרפתים ב"1915, אח"כ אנחנו ובאותה שנה, ואחרינו הגרמנים. תועלתה הייתה רבה לאין ערוך כהגנה מפני השרפול, אבל בזה אין משתמשים כיום. נדמה כי איש לא זסה עוד לראות את גנרל מונטגומרי חובש קסדת פלדה, ודומני כי לא נתקבלה עוד אף בקשה אחת מאת צבאו מאז ראשית המערכה שלו בנורמבר 1942 להחליף איזו קסדה באחרת. קסדות-פלדה נחוצות כיום לאמתו של דבר רק נגד מתסום-האש הא-מ. שלנו-עצמנו. הן בבחינת פטע-רע סקרר ובתמרון, והרומה לזה ושהייתי עד-ראיה לו בימים אלה".

רשימות נוספות ממקורות טוביטיים מוקדשות — האחת לגנרל רוקוסובסקי, המפקד הראשי של חזית הדון בתקופת מערכת סטלינגרד (כן מצוטטת רשימה על הפילדמרשל פאולוס) והאחת (רשימה קצרה, של לויטננט קשיש, מונסטריסקי) — ל"קרבות יער". המיור ה. טוד, שכבר הזכרנוהו, מקדיש רשימה מפורטת מאוד ל"כיצד לחבוש באופן-נכון את כובע שירות-השדה שלך" (הכובע המארך, חסר-המצתה, שצורתו אמת בצבא הבריטי ובחיל-האוויר). באות עוד — רשימה על תת-הקצינים באניות-הצי, מאמר של פ. מורטון (פרק א'), "הערות למדריכים על קליעה ברובה", רשימה על הצבא הקנדי, סקירה על "בית הספר למפקדים נמוכים של משמר הארץ בצ'שאם" (ממערב ללונדון), הודעתו של צ'רצ'יל על זכויות אנשי-הצבא להבעת דעותיהם בעתונות, תיאור התמרון שערכו עשרת אלפים מאנשי "משמר הארץ" בכרמינגהם, והמדורים: שאלות-ותשובות, כרוניקה זעירה של "משמר הארץ", ו"מדף-הספרים".